

A környezetvédelemről nem lehet eleget beszélni. A kiszámíthatatlan, szélsőséges időjárási viszonyok és a hatalmas természeti károk ékes bizonyítékai annak, hogy Földünk megóvásában mindenkinek részt kell vállalnia. A környezetvédelmi nevelést, a környezettudatosság kialakítását és fejlesztését már egészen kicsi korban el kell kezdeni. Ebben a feladatban az oktatási intézményeknek és a pedagógusoknak is egyre nagyobb részt kell vállalniuk. Tanítóképző karként mi is felelősséggel tartozunk a leendő pedagógusok ez irányú képzését illetően. Munkánkban egy általunk összeállított kérdőív segítségével mértük fel az 1. és a 4. éves óvó-, tanító- és kommunikológia szakos hallgatók környezetvédelemmel kapcsolatos ismereteit, illetve a témához való hozzáállásukat.

Kulcsszavak: egyetemi hallgatók, kérdőív, környezettudatosság, környezetvédelem, oktatás

O zaštiti životne sredine se ne može dovoljno govoriti. Nepredvidivi, ekstremni vremenski uslovi i ogromne prirodne štete su jasan dokaz da svi moraju da učestvuju u zaštiti naše Zemlje. Ekološko obrazovanje, stvaranje i razvoj ekološke svesti, mora početi od najranijeg uzrasta. U ovom zadatku obrazovne institucije i nastavnici moraju preuzeti sve veću ulogu. Kao učiteljski fakultet, zaduženi smo i za obuku budućih nastavnika u ovom pravcu. U našem radu uz pomoć upitnika koji smo sastavili, procenjuje se znanje i odnos prema zaštiti životne sredine studenata 1. i 4. godine smer vaspitač, učitelj i komunikologija.

Ključne reči: studenti, upitnik, ekološka svest, zaštita životne sredine, obrazovanje

Environmental protection cannot be talked about enough. Unpredictable, extreme weather conditions and huge natural damages are clear evidence that everyone must take part in protecting our Earth. Environmental education, the creation and development of environmental awareness must begin at a very young age. In this task, educational institutions and teachers must take an increasing role. As a teacher training faculty, we are also responsible for the training of future teachers in this direction. In our work, with the help of a questionnaire compiled by us, the knowledge and attitude towards environmental protection of the 1st and 4th year kindergarten, teacher and communication studies students is assessed.

Keywords: university students, questionnaire, environmental awareness, environmental protection, education

Módszertani Közlöny 2024, XIV. évfolyam, 1. szám

Újvidéki Egyetem

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

ETO: 37.015.31:502/504

https://doi.org/10.18485/uns_modszer.2024.14.1.1

Eredeti tudományos munka

A leadás időpontja: 2024.11.03.

Az elfogadás időpontja: 2024.12.26.

Terjedelem: 10–25.

AZ ÚJVIDÉKI EGYETEM MAGYAR TANNYELVŰ TANÍTÓKÉPZŐ KAR HALLGATÓINAK KÖRNYEZETVÉDELEMME KAPCSOLATOS ISMERETEI

Znanje studenata Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku

Univerziteta u Novom Sadu o zaštiti životne sredine

**The knowledge of the students of the Hungarian Language Teacher Training
Faculty of the University of Novi Sad regarding environmental protection**

Borsos Éva

Újvidéki Egyetem, Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, Szerbia

bborsoseva@gmail.com

Bevezető

A környezetvédelem fogalmának számos meghatározása létezik. A legszemléletesebb talán az, hogy olyan emberi intézkedések és tevékenységek kapcsolódása, melyeknek célja a környezeti értékek megóvása (Láng, 2002). Ehhez szorosan köthető a környezettudatosság, mely olyan hozzáállást takar, hogy az emberek odafigyelnek a környezeti szokásaikra, nem szemetelnek, szelektíven gyűjtik a hulladékot stb. (Katona & Borsos, 2023). A környezetvédelemről való tanulást és a környezettudatosságra nevelést nem lehet túl korán kezdeni. A család és a pedagógusok közösen alakítják ki és rögzítik a gyerekek szokásait az óvodában, majd az alap- és középfokú oktatás során. A környezetünk, a természet és társadalom tantárgyak kiváló lehetőséget biztosítanak arra, hogy a környezeti nevelés során a környezettudatosságra való neveléssel is foglalkozzunk (Borsos, 2022a).

A hallgatók képzése

Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Karának tanító és óvó szakos hallgatói az első és második évben általános alapozó tárgyakat hallgatnak, mint például pszichológia, pedagógia, neveléstudományok stb. (Borsos, 2019). A harmadik év az egyes tárgyak oktatásának módszertani alapjainak elsajátítására összpontosít. Az ötödik és a hatodik szemeszter során a hallgatók elméleti, illetve gyakorlati órákon vesznek részt mind a hat tárgyból. Karunkon a matematika, a magyar nyelv és irodalom, a testnevelés, a képzőművészet, a zeneművészet és a környezetünk/természet és társadalom tantárgyak kaptak külön-külön módszertani órákat. Ez a legtöbb esetben heti három elméleti órát és egy gyakorlati órát jelent. A tanítók és az óvók képzése hasonló módon zajlik, azzal a különbséggel, hogy az óvó szakos hallgatók módszertani képzésében a projektoktatás kerül a középpontba.

Az óvó és a tanító szakos hallgatók a környezetvédelemmel kapcsolatos ismereteiket több tantárgy keretein belül is bővíthetik. Második évben a bevezetés a természettudományokba elnevezésű kötelező tárgy óráin tanulnak erről mindkét szakon, illetve választható tárgyként hallgathatják a környezetvédelem tárgy óráit. Harmadik évben a tanító szakosok a kötelező biológiaórán bővíthetik tudásukat (Borsos, 2019). Mindkét szak számára választható tárgy a látogatások, kirándulások szervezése, ahol szintén nagy hangsúlyt fektetünk az elméleti és a gyakorlati környezetvédelmi ismeretekre. Mindkét szakon a módszertan tárgyak óráin is próbáljuk hangsúlyozni a környezetvédelem, illetve a környezettudatosságra való nevelés fontosságát. A fent említett tárgyakból a félévek végén a hallgatók írásbeli vagy szóbeli vizsgát tesznek. Negyedik évben a zoopedagógia nevű választható tárgy keretein belül szintén mindkét szak hallgató újabb természetvédelmi ismeretekre tehetnek szert. Negyedik évben a gyakorló intézményekben zajló tanítási gyakorlatok kapják a legnagyobb hangsúlyt, ahol a hallgatóknak már maguknak kell felhívniuk a gyerekek figyelmét a környezetvédelem fontosságára (Borsos, 2022).

A kommunikológia szakos hallgatók kizárólag a médiával és a kommunikációval kapcsolatos tárgyakat tanulnak. Az ő tantervükben nem szerepel biológiával vagy környezetvédelemmel foglalkozó tantárgy.

Környezetvédelmi oktatás az általános iskola alsó osztályaiban

Az általános iskolák alsó osztályainak tanterveit, illetve tankönyveit megvizsgálva nagyon kevés környezetvédelemmel kapcsolatos tanítási egységet találunk. Minden évben egy-két tényleges tananyag foglalkozik ezzel a témával, de próbálják sok más egységbe is belefűzni a környezetvédelemmel kapcsolatos ismereteket. Kis kreativitással a tanítók nagyon sok tanítási egységbe be tudják építeni, még ha csak pár mondat, feladat erejéig is. Például a talaj-, víz-, levegő védelme, ne szemeteljünk, szelektív hulladékgyűjtés stb.

1. osztályban egy tényleges tanítási egység foglalkozik a környezetvédelemmel, melynek címe: óvjuk a természetet. Ezen az órán szó esik a víz megóvásáról, illetve

a vízzel való spórolásról (pl. fogmosás közben), az állatok és a növények védelméről (pl. madáretetés stb.) és a szelektív hulladékgyűjtésről (Blagdanić et al., 2020a).

2. osztályban már két tanítási egység keretein belül találkozunk a környezetvédelmi oktatással. Az egyik ilyen a hulladéktól az új tárgyig, amelyben a szelektív hulladékgyűjtésről tanulnak a diákok, illetve arról, hogy régi megkopott, elromlott tárgyakból hogyan tudnak valami mást készíteni pl. virágot ültetnek bele, ceruzatartóvá alakítják át stb. A másik tanítási egység: az ember a természet része, de nem birtokolja azt. Ebben egy mesén keresztül szemléltetik a ragadozó madarak, konkrétan a baglyok természetben betöltött lényeges szerepét (Blagdanić et al., 2020b).

3. osztályban folytatódik az újrahasznosítással kapcsolatos ismeretek bővítése az „újrahasznosítás – régiből újat” tanítási egység oktatása során. A gyerekek újabb tippeket kapnak arra vonatkozólag, hogy régi tárgyakat hogyan lehet tovább használni valami más formában illetve megismerkednek az újrahasznosított és újrahasznosítható anyagok logójával, és olyan ötletekkel is találkoznak, hogy ők maguk mit tehetnek Földünk megóvása érdekében, pl. egyszer használatos papírtasak és nejlonzacskó helyett használjanak inkább kosarat vagy vászonszatyrot stb. A 2. osztályhoz hasonlóan újra előkerülnek a szelektív hulladékgyűjtésre használt kukák, hogy melyikbe mit is kell dobni. E mellett az életközösségekről szóló tanítási egységekben is fontos szerepet kap a környezetvédelem. „Az erdők – zöld kincseink”, a „mezők és legelők”, „a folyók” és a „mocsarak és tavak” címet viselő egységek is kaptak egy hogyan óvhatjuk meg ezeket alcímmel ellátott részt (Blagdanić et al., 2021).

4. osztályban már lényegesen több figyelem fordul a természet megóvása felé, négy tanítási egység is ténylegesen erre irányul. Ezek a témák: „Természeti kincsek – hogyan tudjuk ezeket megvédeni”, „Szerbia növény- és állatvilágának sokszínűsége” (külön kiemeli a védett fajokat és az élőlények védelmének fontosságát), „Szerbia nemzeti parkjai” és „Megújuló energiaforrások” (Blagdanić et al., 2020c).

Az óvó pedagógusok kicsit jobb helyzetben vannak, mert a projektoktatás sok lehetőséget kínál a környezetvédelemmel foglalkozni és ezzel fejleszteni a gyerekek környezettudatosságát. Igazából magán az óvopedagóguson múlik, hogy mennyire melyre hatóan szeretne ezzel a témával foglalkozni.

Célkitűzés

Mivel a környezetvédelemmel és a környezettudatosság kialakításával már egészen kicsi gyermekkorban el kell kezdeni foglalkozni, és később ezt folyamatosan fejleszteni kell, ezért óvopedagógus és tanító szakos hallgatóinkra nagyon fontos feladat vár a jövőben az oktatás és a példamutatás terén is. Kommunikológia szakos hallgatóink pedig a média eszközeivel tudnak eljutni szinte minden korosztályhoz, ezért nem mindegy, hogy milyen üzenetet, információkat közvetítenek.

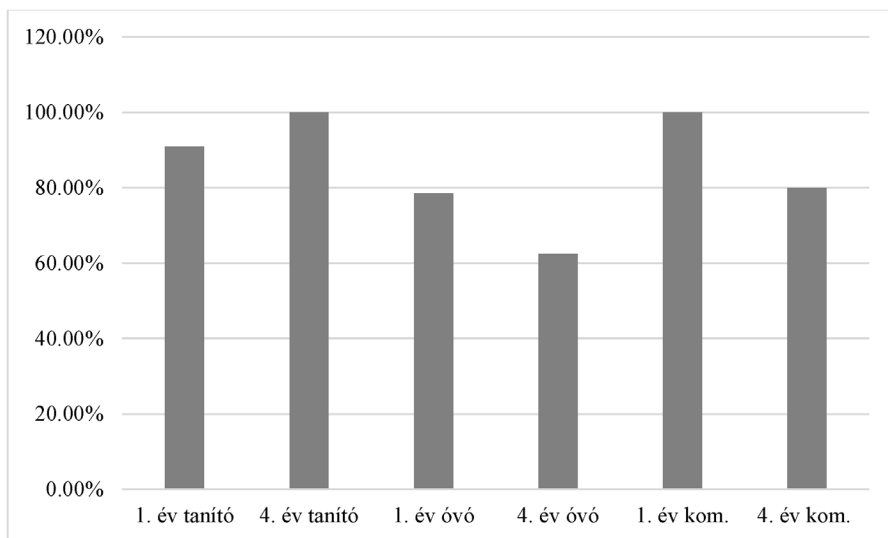
Munkánk fő célja az volt, hogy leteszteljük Karunk hallgatóinak környezetvédelemmel kapcsolatos alapvető ismereteit. Egészen pontosan azt szeretnénk volna

megtudni, hogy milyen tudással érkeznek hozzánk, mennyit fejlődnek a tanulóink során, és 4. évben milyen tudásszinttel kezdik meg ők maguk is oktatni ezt a témát.

Anyag és módszer

Az általános iskolai tanterv és tankönyvek áttanulmányozása után úgy döntöttünk, hogy ezt alapul véve alakítjuk ki a kérdőívet, amelynek segítségével az egyetemen tanuló óvópedagógus, tanító és kommunikológia szakos hallgatók tudását szeretnénk felmérni. Nemcsak a hallgatók tárgyi tudására, hanem véleményére is kíváncsiak voltunk, illetve arra is, hogy ők maguk mit tesznek Földünk megóvása érdekében, milyen példaképek válnak belőlük a gyerekek számára. Ennek megfelelően háromféle kérdéstípusra esett a választásunk: egyszeres választás, kifejtő kérdés és párosítás. Tapasztalatból tudtuk, hogy a hallgatók gyorsan ráunnak a hosszú kérdőívekre, ezért úgy döntöttünk, hogy tízre korlátozzuk a kérdések számát. A teljes kérdőív megtalálható a mellékletekben.

Mindhárom szakon az 1. és a 4. éves hallgatókat kértük meg a kérdőív kitöltésére, akik ebben önként és névtelenül vettek részt. Időkorlátot nem használtunk, de maximum öt perc alatt mindenki végzett a munkával. A felmérés során összesen 60 hallgató véleményét kértük ki. A hallgatók eloszlása a következő volt: 1. év óvó 14 személy; 1. év tanító 11 személy; 1. év kommunikológia 9 személy; 4. év óvó 8 személy; 4. év tanító 13 személy; 4. év kommunikológia 5 személy.

1. ábra az 1. kérdésre adott helyes válaszok százalékos aránya

Eredmények

Az első kérdésben azt kértük a hallgatóktól, hogy fogalmazzák meg egyetlen mondatban, hogy mit jelent a környezetvédelem. Az 1. ábrán a helyes válaszok százalékos arányát ábrázoltuk. Jól látszik, hogy csak a 4. éves tanítók és a 4. éves kommunikológusok esetében született 100%-ban helyes válasz. A legrosszabbul a 4. éves óvó szakos hallgatók teljesítettek. Sajnos jó néhány hallgató üresen hagyta a vonalat, ami akár azt is jelentheti, hogy nincsenek tisztábban ezzel a fogalommal. Szignifikáns különbséget nem találtunk sem az 1. és a 4. éves hallgatók között, sem pedig az egyes szakok között ($p > 0,05$).

Néhány a kapott válaszok közül:

1. év óvó:

„Óvjuk és ne szennyezzük a környezetünket.”

„Törekvés, hogy odafigyeljünk környezetünkre.”

1. év tanító:

„Az élővilág megőrzését.”

„Tudatos cselekedeteink a környezetünk megóvása érdekében.”

1. kommunikológia:

„Hát, hogy nem szemetelünk.”

„A természet megóvása, minél kevesebb káros dolog jusson a levegőbe/földbe.”

4. év óvó:

„Nem dobáljuk szét a szemetet, szelektíven gyűjtjük a szemetet.”

„Figyelünk környezetünkre, nem szemetelünk, és nem teszünk káros dolgokat a környezetünkre.”

4. év tanító:

„A Föld megóvását és a természet s környezetünk rendben tartását.”

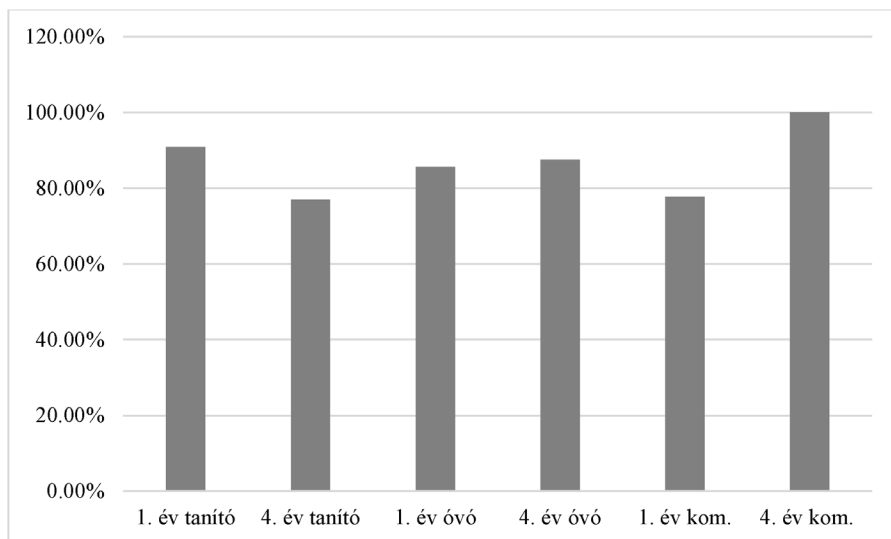
„Környezetvédelem alatt környezetünk önzetlen megóvását értjük.”

4. év kommunikológia:

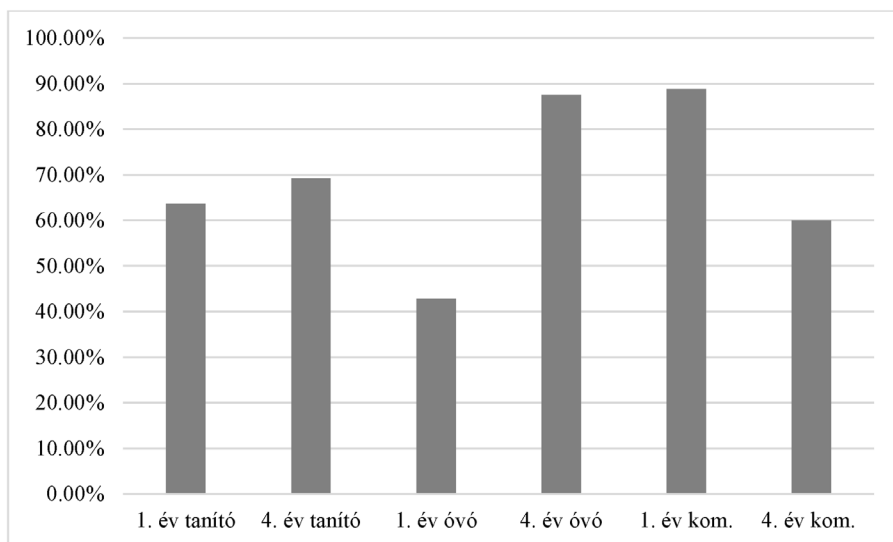
„Vigyázunk a környezetünk tiszta fennmaradására.”

„Hogy tegyünk a jobb életért, ne szennyezzük a Földet.”

A 2. kérdésben négy lehetőség közül kellett kiválasztani a komposztálás meghatározását (2. ábra). A 4. éves kommunikológia szakos hallgatók közül ez mindenkinek sikerült. A legrosszabbul a 4. éves tanítók teljesítettek. Annak ellenére, hogy születtek rossz válaszok, a hallgatók nem dőltek be a „kompótkészítés” és az „internetes játék” válasz lehetőségeknek. A problémát a c és a d lehetőség jelentette, hogy komposztálásnál szerves vagy szervetlen anyagokat hasznosítunk újra. Jelentős különbséget csak az 1. éves óvó és az 1. éves tanító szakos hallgatók között találtunk ($t(59)=2,62$; $p=0,02$). Az eredmények szakonként összehasonlítva sem mutattak szignifikáns különbséget.

2. ábra: A 2. kérdésre adott helyes válaszok százalékos aránya

3. ábra: A 4. kérdésre adott helyes válaszok százalékos aránya

A 3. kérdés teljes sikerrel zárult, mindenki helyesen kiválasztotta az újrahasznosítás logóját szakra és évfolyamra való tekintet nélkül.

A 4. kérdésben a nem megújuló energiaforrásokat jelölő betűt kellett kiválasztani. A helyes válaszok százalékos arányát a 3. ábra szemlélteti.

A legjobb teljesítményt a 4. éves kommunikológia, illetve a 4. éves óvó szakos hallgatók nyújtották. A legkevesebb jó választ pedig az 1. éves óvósok adták. Szignifikáns különbséget az 1. és a 4. éves óvók között találtunk ($t(21)=2,39$; $p=0,03$). A hallgatók arra jól rájöttek, hogy az „a” válaszlehetőség helytelen (szél, szén, oxigén). Viszont sokan megjelölték a „c” (szél, víz, Nap) és a „d” (szél, szén, szemét) válaszlehetőségeket.

A 6. kérdésben arra voltunk kíváncsiak, vajon a hallgatók odafigyelnek-e a szelektív hulladékgyűjtésre, és ez által képesek lesznek-e majd példát mutatni a gyerekeknek. Az 1. éves óvósok nagy része (85,71%) és az 1. éves tanítók többsége (54,55%) sajnos csak néha gyűjti szelektíven a hulladékot. Az 1. éves kommunikológia szakos hallgatók nagy része (55,55%) viszont az „igen” válaszlehetőséget karikázta be. A 4. éves óvók (75,00%) és tanítók (53,86%) esetében változatlan a helyzet, többségük csak néha használja a szelektív kukákat. A 4. éves kommunikológusoknál két lehetőség azonos százalékkal (40-40%) kapta a legtöbb szavazatot, ezek pedig a „c” (nem, nincs rá lehetőségem) és a „d” (néha).

A 6. kérdés szövege így hangzik: mi az az üvegházhatás? Az 1. éves tanító és a 4. éves kommunikológia szakos hallgatók kivétel nélkül jól kiválasztották a helyes válasz betűjelét (4. ábra). A legrosszabb teljesítményt az 1. éves óvók nyújtották. Jelentős különbséget az 1. éves óvó és 4. éves óvó szakos hallgatók ($t(21)=3,26$; $p=0,01$), illetve az 1. és a 4. éves tanító szakos hallgatók ($t(23)=2,74$; $p=0,01$) között találtunk. Ezen kívül a szakok között is voltak szignifikáns különbségek: 1. év óvó és 1. év tanító, 1. év óvó és 1. év kommunikológia, valamint 4. év óvó és 4. év tanító ($p<0,05$).

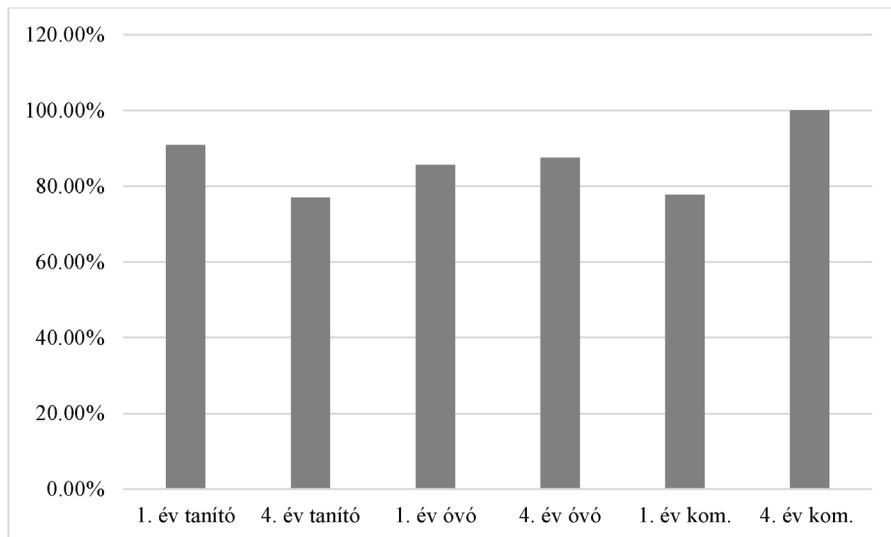
Több hallgató szerint az üvegházhatás egy növénytermesztési mód, de van olyan is, aki szerint arra való törekvés, hogy minél világosabb legyen a lakás. Az „építkezés természetes anyagokból” lehetőséget senki sem karikázta be.

A 7. kérdésben azt kértük a hallgatóktól, hogy írjanak három dolgot, amit ők tesznek a környezet megóvása érdekében. A legtöbb hallgató esetében ez kimerül abban, hogy nem dobálja el a szemetet az utcán, de néhányan szelektálnak és komposztálnak is. Sajnos több lapon is kihúzták a három vonalat, ami azt jelenti, hogy a hallgató semmiféle környezetvédelemmel kapcsolatos tevékenységet nem végez. Néhány példa a válaszok közül:

1. év óvó:

„Nem szemetelek. A szemetesbe dobom a szemetet.”

„Nem dobálom szét a szemetet. Ha tehetem, gyalog vagy kerékpárral közlekedek.”

4. ábra: A 6. kérdésre adott helyes válaszok százalékos eloszlása

1. év tanító:

„Nem dobálok el szemetet. Vigyázok a növényekre és a természetre. Próbálok minél kevesebb szemetet termelni.”

„Nem dobálok el szemetet. Szólok annak, aki eldobálja.”

1. év kommunikológia:

„Spórolok a vízzel. Szelektíven gyűjtöm a szemetet. Mindenhova biciklivel járok.”

„Szemétszelektálás. Minél kevesebb műanyag vásárlása.”

4. év óvó:

„Nem szemetelek. Kevesebbet használom az autót. Igyekszem nem túl sok vizet és áramot használni.”

„Sokat járok gyalog. Vigyázok arra, hogy elzárjam a csapot.”

4. év tanító:

„Nem szemetelek az utcán. Locsolom a növényeinket. Elkerülöm a növények letaposását.”

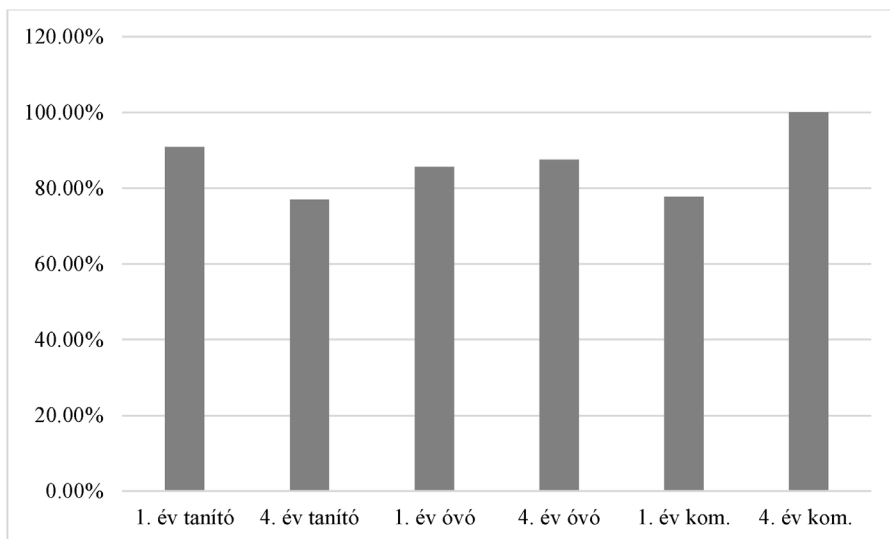
„Szelektív hulladékgyűjtés. Nem pazarolom a vizet és az áramot. Komposztálok.”

4. év kommunikológia

„Gyűjtöm a palackokat. Nem szemetelek. Komposztálok.”

„Nem szemetelek. Nem szennyezem a vizet. Sokszor bringázom.”

A 8. kérdésnél az állandó madarakat jelölő betűt kellett bekarikázni. A helyes válaszok százalékos arányát az 5. ábra mutatja be.

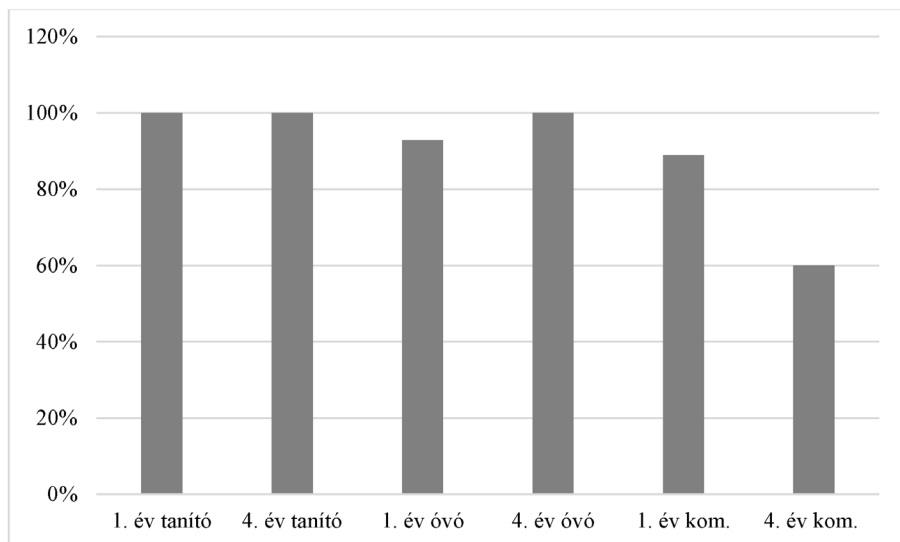

5. ábra: A 8. kérdésre adott helyes válaszok százalékos eloszlása

A legjobb teljesítményt az 1. éves tanítók produkálták, de még közülük sem adott mindenki helyes választ. A legkevesebb jó választ a 4. éves óvósok karikázták be. Szignifikáns különbséget nem találtunk sem az évfolyamok, sem a szakok között. A 4. éves óvók (50,00%) és tanítók (69,23%) gyenge teljesítménye azért elkeserítő, mert nekik ezt már tanítaniuk kell a gyerekeknek, és gond nélkül ki kellene tudniuk választani a „cinke, veréb, vörösbegy” felsorolást. Ennél a kérdésnél a helyes válaszon kívül minden más lehetőséget is megjelöltek a hallgatók. Legalább az „a” lehetőséget illetet volna kihagyniuk, ami úgy kezdődik, hogy fecske, gólya...

A 9. kérdés esetében egyértelműen az „igen” választ vártuk minden szakon és mindkét évfolyamon. Azt hittük, mindannyiuk számára fontos a környezetünk védelme. De az 1. éves óvó, az 1. éves kommunikológia és a 4. éves kommunikológia szakos hallgatók esetében nem így történt, mint ahogy ezt a 6. ábra is bemutatja. Ami reményt jelent, hogy azok, akik nem az „igen” lehetőséget választották, azok kivétel nélkül a „c” (kicsit fontos) opciót jelölték meg.

A 10. kérdés valójában egy feladat, ahol párosítani kellett a hulladékot a megfelelő színű kukával. A feladatot túl könnyűnek gondoltuk, ezért a használatban lévő színes kukák közé bekevertünk nem létező színű szelektív hulladékgyűjtőket is pl. rózsaszín, lila stb. Minden helyes párosítás 1 pontot ért, így maximálisan 8 pontot lehetett kapni. Nem is sejtettük, hogy mekkora fejtörést fogunk okozni ezzel a hallgatóknak. Többen oda is írták, hogy nem tudják megcsinálni a feladatot.

6. ábra: A 9. kérdésre adott válaszok százalékos eloszlása

1. táblázat: A 10. feladatban elért pontszámok

	1. év óvó	1. év tanító	1. év kom.	4. év óvó	4. év tanító	4. év kom.
8 pont	2	0	0	0	0	0
7 pont	0	0	0	0	0	0
6 pont	1	1	0	0	1	1
5 pont	0	1	0	1	0	0
4 pont	0	0	0	0	3	1
3 pont	0	1	1	2	0	0
2 pont	0	1	2	2	1	0
1 pont	3	5	1	2	5	1
0 pont	3	1	2	1	2	2
üres	5	1	3	0	0	0

Az 1. táblázatból szépen látszik, hogy csak két 1. éves óvó szakos hallgató tudott 8 pontot szerezni. A feltételezésünk az volt, hogy a 4. éves óvó és tanító szakos hallgatók ezt a párosítást gond nélkül megoldják hibátlanul. Nem tudjuk mivel magyarázni azt, hogy úgy gondolják, hogy létezik rózsaszín, lila stb. színű szelektív kuka. A helyzet azért aggasztó, mert fent említettük, hogy az általános iskolai tananyag

több évben, több tanítási egységben is foglalkozik ezzel a témával. Arról nem is beszélve, hogy a hallgatóink ezzel a témával már óvodás korukban is találkoztak és a későbbiekben is az alap- és a középfokú oktatásuk során. A legtöbb oktatási intézmény maga is rendelkezik legalább műanyagot gyűjtő sárga, és papírt tartalmazó kék hulladéktárolókkal.

Következtetések

A felmérés során kapott eredmények nagyban eltértek attól, amit vártunk. Azt feltételeztük, hogy a 4. éves óvó és tanító szakos hallgatók legalább 90%-a hibátlanul fogja kitölteni a kérdőívet, fontosnak tartják a környezetvédelmet, és ők maguk is tesznek valamit Földünk megóvásaért. Azt is gondoltuk, hogy az óvó és a tanító szakos hallgatók jobb teljesítményt fognak nyújtani, mint a kommunikológia szakos hallgatók. Ezt az elvárásunkat az is indokolta, hogy az óvó és a tanító szakos hallgatók képzésük során több kötelező és választható tantárgy óráin is találkoztak ezzel a témával, és sikeresen teljesítették ezeket a vizsgákat. A kommunikológia szakos hallgatók viszont nem tanulnak ilyen jellegű tárgyakat.

Az óvó szakos hallgatók esetében az 1. évesek három kérdés során is jobb teljesítményt nyújtottak, mint a 4. éves hallgatók. Többen tudják helyesen megfogalmazni a környezetvédelem definícióját: 1. év 78,57%; 4. év 62,50% a jó válaszok aránya. Nagyobb biztonsággal állapították meg, hogy melyek az állandó madaraink, amelyeket télen etetünk: 1. év 62,28%; 4. év 50,00% a jó válaszok aránya. Az 1. évesek abban is magabiztosabbak, hogy melyik kukába milyen fajta hulladékot kell dobni. Náluk született a két maximum pontos eredmény is. A 4. éveseknél viszont a legmagasabb pontszám 5 volt, és ezt is csak egyetlen hallgató tudta teljesíteni.

A tanító szakos hallgatók esetében szintén három kérdés esetében bizonyultak jobbnak az 1. évesek a 4. éves hallgatóknál. A 4. évesek eléggé bizonytalanok abban, hogy szerves vagy szervetlen anyagokat komposztálunk: 1. év 90,91%; 4. év 76,92% a jó válaszok aránya. Az 1. évesek pontosan, tudják mi az üvegházhatás, míg egyes 4. évesek úgy gondolják, hogy az egy növénytermesztési mód: 1. év 100%; 4. év 61,54% a jó válaszok aránya. A költöző és állandó madarak tekintetében is az 1. évesek bizonyultak jobbnak: 1. év 90,90%; 4. év 69,23% a jó válaszok aránya.

A kommunikológia szakos hallgatók esetében csak két kérdés során nyújtottak jobb teljesítményt az 1. évesek a 4. éveseknél. Az 1. évesek pontosabban meg tudják fogalmazni, hogy mi is az a környezetvédelem: 1. év 100%; 4. év 80,00% a jó válaszok aránya. Az 1. évesek abban is magabiztosabbak, hogy melyek a nem megújuló energiaforrások, míg egyes 4. évesek szerint ezek a szél, a szén és a szemét: 1. év 88,89%; 4. év 60,00% a jó válaszok aránya.

A várttal ellentétben a kommunikológia szakos hallgatók egyáltalán nem teljesítettek rosszabbul, mint a tanító vagy az óvó szakos hallgatók sem az 1. év esetében, sem a 4. év esetében, sőt egyes kérdések megválaszolásában jobbnak is bizonyul-

tak, mint a többi hallgató. Az ő esetükben a különbség a hozzáállásban van: közülük kevesebben gyűjtik szelektíven a hulladékot, kevesebben figyelnek oda Földünk megóvására, és kevesebben tartják fontosnak a környezetvédelmet.

A felmérés során kapott eredmények egyértelműen azt mutatják, hogy a hallgatók környezetvédelemmel kapcsolatos ismeretei hiányosak és pontatlanok. Ez ellen sürgősen tennünk kell valamit, mert ők mint leendő pedagógusok hatalmas felelősséggel tartoznak tanulóik környezettudatosságának kialakításában és fejlesztésében (Katona & Borsos, 2023; Kiszely & Szalay, 2021). Közismert tény, hogy a gyerekek, ha megismerik és megszeretik a körülöttük lévő környezetet és a benne élő növényeket és állatokat, akkor azokat védeni is fogják (Chawla, 2006.; Christie et al., 2014). Ebben szintén fontos szerepe van az iskolának és a pedagógusoknak is.

Tanítóképző karként egyértelműen változtatnunk kell dolgokon. Több figyelmet kell szentelnünk a környezetvédelemmel kapcsolatos elméleti oktatásnak. Még több gyakorlatot kell végeznünk akár a kötelező, akár a választható tárgyak keretein belül, akár plusz műhelymunkák, munkaakciók, rendezvények előadások keretein belül, csak így tudunk környezettudatos példamutató pedagógusokat képezni.

Felhasznált irodalom:

- Borsos, É. (2022a): *Látogatások és kirándulások szervezése – tantermen kívüli oktatás*. Magyar Tannyelvű Tanítóképző kar, Szabadka. Grafoprodukt Nyomda, Szabadka.
- Borsos, É. (2022b). Vajon a pandémia megváltoztatta-e a tanító szakos hallgatók IKT használati szokásait? 9. *Međunarodna IKT Konferencija - Zbornik radova naučnih konferencija Učiteljskog fakulteta na mađarskom nastavnom jeziku 2022*.
- Borsos, É., Kovács, E., & Horák, R. (2019). Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző kar hallgatóinak taneszköz használati szokásai a természet és társadalom órák megtartása során a 2018-as év őszi szemeszterében. *Módszerek, művek, teóriák a X. Tantárgy-pedagógiai nemzetközi tudományos konferencia előadásai*
- Blagdanić, S., Kovačević, Z., & Jović, S. (2020a). Környezetünk 1 – Tankönyv az általános iskolák 1. osztálya számára. Bigz Kiadó
- Blagdanić, S., Kovačević, Z., & Jović, S. (2020b). Környezetünk 2 – Tankönyv az általános iskolák 2. osztálya számára. Bigz Kiadó
- Blagdanić, S., Kovačević, Z., & Jović, S. (2021). Természet és társadalom 3 – Tankönyv az általános iskolák 3. osztálya számára. Bigz Kiadó
- Blagdanić, S., Kovačević, Z., & Jović, S. (2020c). Természet és társadalom 4 – Tankönyv az általános iskolák 4. osztálya számára. Bigz Kiadó
- Chawla, L. (2006). Learning to Love the Natural World Enough to Protect it. *Barn*, 2, 57-78.
- Christie, B., Beames, S., Higgins, P., Nicol, R., & Hamish, R. (2014). Outdoor Learning provision in Scottish Schools. *Scottish Educational Review*, 46(1), 48-64.
- Katona, P., & Borsos, É. (2023). Az alsó tagozatos tanulók környezetvédelemmel kapcsolatos ismeretei egy vajdasági általános iskolában. *Módszertani Közlöny – Metodički Glasnik: Univerzitet u Novom Sadu Učiteljski fakultet na mađarskom nastavnom jeziku*. 13(1), 43-57.
- Kiszely, K., & Szalay, K. (2021). Környezeti attitűd vizsgálata alsó tagozatos gyermekek körében. Tanulmányok a biológiai tudományok köréből. *Acta Universitatis de Carolo Eszterházy Nominatae. Sectio Biologiae*. 46, 73-89.
- Láng, I. (2002). *Környezet- és Természetvédelmi Lexikon*. Budapest: Akadémiai Kiadó

Köszönetnyilvánítás

Köszönet Faragó Búzás Brigittának a kitöltött kérdőívek összegyűjtésében, illetve az 1. éves hallgatókkal való kommunikációban nyújtott segítségért.

Mellékletek

A kutatás során használt kérdőív

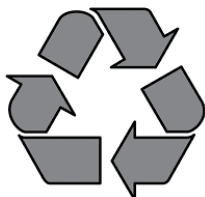
Szak: _____ fiú lány

1. Mit értünk környezetvédelem alatt? Fogalmazd meg egy mondatban.

2. Mi a komposztálás?

a. kompótkészítés	c. szerves anyagok újrahasznosítása
b. internetes játék	d. szerves anyagok újrahasznosítása

3. Melyik az újrahasznosítás jele?

4. Melyek a nem megújuló energiaforrások?

a. szél, szén, oxigén	c. szél, víz, nap
b. szén, kőolaj, földgáz	d. szél, szén, szemét

5. Te szelektíven gyűjtöd-e a szemetet?

a. igen	c. nem, nincs rá lehetőségem
b. nem, nem érdekel	d. néha

6. Mi az az üvegházhatás?

a. Növény termesztési mód.	c. Arra való törekvés, hogy minél világosabb legyen a lakás.
b. Építkezés természetes anyagokból.	d. A hőenergia csapdába esése.
-

7. Írj 3 dolgot, amit Te teszel a környezet megóvása érdekében. Ha semmit, akkor húzd át a vonalakat.

1. _____

2. _____

3. _____

8. Mely madarakat etetjük télen?

a. fecske, gólya, cinke

c. gém, cinke, veréb

b. cinke, veréb, vörösbegy

d. sirály, hattyú, varjú

9. Fontosnak tartod-e, hogy védj a környezetet?

a. igen

c. kicsit

b. nem

d. nem tudom

10. Párosítsd a két oszlopban lévő dolgokat!

hulladék

kuka színe

újságpapír

fekete

konzervdoboz

rózsaszín

boros üveg

kék

colás flakon

lila

műanyag zacskó

sárga

papír doboz

zöld

lekváros üveg

szürke

sörös fém doboz

fehér